

Sisältö

1 Lähtökohdat.....	2
1.1 Keskeiset käsitteet ja toimijat	2
1.2 Kansalaisyhteiskunnan roolit ja monet kasvot.....	3
1.3 Yhteys edelliseen linjaukseen	3
1.4 Julkisen ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön välinen suhde.....	4
1.5 Kansalaisyhteiskunnan kehitykseen vaikuttaminen.....	5
1.6 Poliittisen ohjauksen suuntauksia keskeisissä vertailumaissa.....	6
2 Suomalaiselle kansalaisyhteiskunnalle kohdennettavan kehitysyhteistyötuen tarkoitus ja tavoite	7
2.1 Suomen painopisteet.....	7
2.1.1 Tuki kohdemaan kansalaisyhteiskunnan kehitykselle.....	7
2.1.2 Julkisten palvelujen tuottaminen.....	7
2.1.3 Vaikuttamistoiminta.....	8
2.2 Suomalainen lisäarvo	8
2.3 Toiminta Suomessa	8
3 Kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen.....	9
3.1 Kansalaisyhteiskunnan toiminnan merkitys ja mahdollisuudet	9
3.2 Kapasiteetin vahvistaminen kohdemaissa	9
3.3 Toiminnan kehittämisen tarpeet.....	10
4 Kansalaisyhteiskunnan merkitys kansainvälisen yhteisön asettamien tavoitteiden saavuttamisessa.	10
4.1 Lähtökohta.....	10
4.2 Kehitysyhteistyön tuloksellisuus ja kansalaisyhteiskunta	11
4.3 Suomen toimet kehitysyhteistyön tuloksellisuuden vahvistamiseksi kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta	12
4.4 Kehitysviestintää ja -kasvatusta koskeva kansainvälinen yhteistyö.....	13
5 Valtionavun myöntämisen peruseriaatteet	13
5.1 Lailliset perusteet	13
5.2 Kehityspoliittiset perusteet.....	13

5.3 Kehitysyhteistyötoiminnan laatu, tuloksellisuus ja vaikuttavuus peruseriaatteina	14
5.4 Tukimuodot.....	15
5.4.1 Hanketuki ja ohjelmatuki.....	15
5.4.2 Erityissäätöt	15
5.4.3 Viestintä- ja kehityskasvatustuki.....	15
5.4.4 Konferenssimatkatuki ja hankevalmistelumatkatuki	15
5.4.5 Euroopan komission rahoitusinstrumentit	16
5.4.6 Kansainväliset kansalaisjärjestöt (INGOt).....	16
6 Kattojärjestöjen rooli.....	16
7 Hallinnon ja vuorovaikutuksen tehostaminen.....	17
7.1 Ulkoasiainministeriön ja järjestöjen välisen yhteistyön kehittäminen	17
7.2 Ulkoasiainministeriön ja järjestöjen yhteistyön tiivistäminen kansainvälisillä yhteistyöfoorumeilla	18
7.3 Hallinnon tehostaminen	18

1 Lähtökohdat

1.1 Keskeiset käsitteet ja toimijat

Tämän linjauksen tarkoituksena on tukea ja kannustaa suomalaisia kansalaisyhteiskunnan toimijoita kehittämään edelleen kehitysyhteistyönsä laatua, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Tarkoituksena on myös linjata ja määritellä valtionavun kohdentamista ja sen perusteita. Linjaus on tarkoitettu erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimijoille ja viranomaisille, jotka toimivat kehitysyhteistyön parissa.

Linjauksen kohdentumisen kannalta olennaista on toimijoiden kehitysyhteistyöhön liittyvän toiminnan riippumattomuus valtiosta ja voittoa tavoittelemattomuus.

Kansalaisyhteiskunnan toimijalla tarkoitetaan tässä linjauksessa paitsi temaattiseen tai aatteelliseen perustaan nojautuvia yhdistyksiä, myös säätiöitä, tutkimuslaitoksia, mediaa, ammattiyhdistysliikettä, elinkeinoelämän toimijoita, ajatushautomoita, uskonnollisia yhteisöjä, osuuskuntia, verkostoja, erilaisia sosiaalisia liikkeitä ja muuta eri tavoin järjestäytyntä yhteisöllistä toimintaa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Usein myös kolmanneksi sektoriksi kutsuttua kansalaisyhteiskuntaa voidaan määritellä kahden muun sektorin, julkisen ja yksityisen avulla. Yhtäältä kansalaisyhteiskuntaa on se, mikä ei kuulu julkisen tai yksityisen sektorin piiriin. Toisaalta kansalaisyhteiskuntaan voidaan lukea kuuluviksi myös sellaisia toimijoita ja osa-alueita, joilla on kiinteä yhteys julkiseen ja/tai yksityiseen sektoriin. Tyhjentävää määritelmää kansalaisyhteiskunnalle ja sen toimijoille ei ole mahdollista esittää.

1.2 Kansalaisyhteiskunnan roolit ja monet kasvot

Toimiva kansalaisyhteiskunta rakentuu olennaisella tavalla keskeisille kansalaisvapauksille, erityisesti sananvapaudelle, yhdistymis- ja kokoontumisvapaudelle sekä lehdistönvapaudelle. Elinvoimainen ja moniarvoinen kansalaisyhteiskunta tarjoaa yhteiskunnallisen osallistumisen kanavia. Parhaimmillaan kansalaisyhteiskunta voi edistää kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa ja päästä ulos köyhyyden kierteestä.

Kehitysyhteistyön kannalta olennaista on, että kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen liittyvän toiminnan ja tuen tavoitteena on köyhyyden poistaminen sekä taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti tasapainoisen kestävä kehityksen edistäminen vuonna 2000 asetettujen YK:n vuosituhatvuoteiden mukaisesti.

Naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema sekä sukupuolten välinen ja yhteiskunnallinen tasa-arvo, helposti syrjäytyvien ryhmien oikeudet ja tasavertaiset osallistumismahdollisuudet sekä hiv/aids ovat teemoja, joita Suomi edistää läpileikkaavasti myös kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tuen kautta. Kaikessa toiminnassa tulee myös huomioida ilmastopoliittiset vaatimukset.

Kansalaisyhteiskunnan toiminnan muoto ja järjestäytyneisyyden aste vaihtelee suuresti. Kansalaisyhteiskunnan toiminnasta yhä suurempi osa on löyhästi järjestäytyntä, spontaania ja suhteellisen lyhytkestoista toimintaa. Ajallemme on leimaa antavaa internetin välityksellä tapahtuvan vuorovaikutuksen ja erityisesti sosiaalisen median merkityksen korostuminen. Sähköisten sovellutusten tarjoamat toimintatavat ja – muodot ovat tulleet perinteisen kansalaisjärjestötoiminnan rinnalle.

Myös kansalaisyhteiskunnan toiminnan tasot vaihtelevat paikallisesta maailmanlaajuiseen. Globaalien kansalaisyhteiskunnan merkityksen voimistumisesta huolimatta kansalaisyhteiskunta tulee jatkossakin olemaan kiinteästi sidottu yksittäisiin valtioihin ja paikallisiin kulttuureihin. Kansalaisyhteiskunnan ilmenemismuotoihin ja kehitysmahdollisuuksiin vaikuttavat kulttuurin lisäksi erityisesti poliittis-lainsäädännölliset, historialliset ja sosio-ekonomiset tekijät.

Kansalaisyhteiskunnalla on kehitysyhteistyön näkökulmasta useita eri rooleja ja tehtäviä¹:

- ihmisoikeuksien, demokratian ja hyvän hallinnon edistäminen: kansalaisyhteiskunta, oikeuksien tunteminen, paikallisdemokratian käytäntöjen opettelu ym.
- perus- ja hyvinvointipalvelujen tuottaminen
- valtion ja muun julkisen vallan toimien valvonta (demokraattinen kontrolli)
- erityisryhmien oikeuksien puolustaminen
- ruohonjuuritason osallistumisen lisääminen
- moniarvoisen ja monimuotoisen kansalaiskeskustelun edistäminen ja käyminen
- paikallisten voimavarojen mobilisointi (mukaan luettuna vapaaehtoistoiminta)
- innovatiivisten toimintamallien kokeilu ja kehittäminen

1.3 Yhteys edelliseen linjaukseen

Tämä linjaus on toinen ulkoasiainministeriön linjaus, joka kohdistuu kansalaisyhteiskunnan toteuttamaan kehitysyhteistyöhön. Vuoden 2006 linjaus vahvisti tuolloin voimassa olleita käytäntöjä järjestöjen rahoituksessa ja kirjasi rahoituksen yleisiä edellytyksiä, ehtoja ja kanavia.

Vuoden 2006 linjauksen mukaisesti kumppanuusjärjestöjen valinnan kriteerit on uudistettu ulkoasiainministeriössä ja uusi kumppanuusjärjestöjen avoin haku järjestettiin vuonna 2009. Ulkoasiainministeriö on ylläpitänyt vuoropuhelua järjestöjen kanssa, osallistumista tilaisuuksiin puolin ja toisin sekä erilaisten työseminaarien ja -keskustelujen järjestämistä on lisätty.

Ulkoasiainministeriössä harkinnassa ja käsittelyssä ollut pienten hankkeiden hallinnoinnin ulkoistaminen ei toteutunut ja kehittämis- ja hallinnointityötä päätettiin jatkaa toistaiseksi

---

¹ Vrt. myös Laitinen, Hanna (2001), Selvitys kehitysmaiden kansalaistoiminnan vahvistamisesta.

ministeriövetoisesti. Pienten hankkeiden haku- ja raportointiprosessin keventäminen ja hanketuen ohjeiston uusiminen ovat edelleen ajankohtaisia. Pienten järjestöjen toimintamahdollisuuksien turvaamiseen ja hankesuunnitelmien laatuun on kiinnitetty huomiota.

Keskeiseksi keskustelun aiheeksi niin ministeriössä kuin kansalaisyhteiskunnan kentällä ovat nousseet kehitysyhteistyön tehokkuuteen², tuloksellisuuteen, vaikuttavuuteen ja laatuun liittyvät kysymykset. Käsitteiden määrittäminen ja niiden saattaminen kehitysyhteistyön käytännöiksi on vaatinut paljon keskustelua, koulutusta ja kokeiluja. Järjestöjen välinen yhteistyö on tiivistynyt. Kumppanuusjärjestöjen kokemus ja keskinäinen yhteistyö on tukenut myös pienempien järjestöjen laatukysymyksiä koskevaa kehitystyötä.

Keskusteluun on saatu mukaan aikaisempaa painokkaammin kansainvälisen yhteistyön ulottuvuus. Pariisin julistuksen seurantakokouksessa Accrassa kansalaisyhteiskunta huomioitiin ja sen toimijoilla todettiin olevan itsenäinen rooli kehitysyhteistyön tuloksellisuuden tavoitteiden saavuttamisessa.

Tämä linjaus suuntaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työtä aikaisempaa selvemmin kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistamiseen. Palvelujen tuottaminen paikallisten peruspalvelujen turvaamiseksi jatkuu edelleen. Sen lisäksi yhteistyökumppanin vahvistamisen, yhteiskunnallisen tietoisuuden, aktiivisuuden ja taitojen lisäämisen myötä suomalaiset järjestöt voivat antaa vahvan panoksen kohdemaan kansalaisyhteiskuntien kehittämiseksi.

1.4 Julkisen ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön välinen suhde

Kansalaisten ja heidän muodostamiensa järjestöjen sekä yhteisöjen osallistuminen kehitysyhteistyöhön vapaaehtoistyön ja rahalahjoitusten muodossa on osoitus suomalaisten jatkuvasta yhteisvastuusta ja solidaarisuudesta perinteestä. Se on myös osoitus kansalaisten yhteisten tavoitteiden asettamisesta ja niiden edistämisestä. Kansalaisvaikuttaminen ja kansalaisosallistuminen ovat keskeisiä syitä siihen, että Suomi käyttää huomattavan osan verovarosta kehitysmaiden ihmisten elinolojen parantamiseen. Kansalaisyhteiskunnan toimijat myös kantavat suurta vastuuta näiden yhteisten varojen käyttöä koskevien kohteiden valinnassa ja yhteistyön käytännön toteutuksessa.

Suomalaisen kehitysyhteistyön kokonaiskuva syntyy vasta, kun asetamme kaikki kehitysyhteistyöhön ohjattavat varat samojen kehysten sisään. Eri rahoituskanavilla on oma tehtävänsä ja omat tavoitteensa. Rahoituskanavat täydentävät toisiaan, niiden muodostama kokonaisuus luo puitteet kehityspolitiikkamme toteutukselle ja yhteistyön kestäville vaikutuksille kumppanimaissa.

Monenkeskinen yhteistyö on osallistumista globaaliin yhteistyöhön YK-järjestöjen ja rahoituslaitosten kautta. Kehitysyhteistyön rahoituskohteet voivat olla yleistukea jollekin kansainväliselle järjestölle, rahoitusosuus kehityspankille ja -rahastolle tai osallisuus laajasta kehitysohjelmasta.

---

² Tehokkuudella (efficiency) tarkoitetaan yhteistyöhön käytettyjen voimavarojen ja niillä saavutettujen tulosten suhdetta. Tavoitteena on mahdollisimman hyvä kustannustehokkuus.

Tuloksellisuudella (development effectiveness) tarkoitetaan yhteistyön välittömien tavoitteiden saavuttamisastetta. Yhteistyö on tuloksellista, kun se saa aikaan sellaista myönteistä muutosta, jota hankkeen avulla tavoitellaan (usein lyhyellä aikavälillä). Tuloksellisuudella (aid effectiveness) viitataan myös kehitysyhteistyön toimintatapojen järjestämiseen. Avunantajien toiminta on tuloksellista, kun sen lähtökohtana on yhteistyömaan omistajuus ja tiivis yhteistyö avunantajien kesken.

Vaikuttavuudella (impact) tarkoitetaan myönteistä muutosta laaja-alaisempien yhteiskunnallisten kehitystavoitteiden saavuttamisessa. Kehitysvaikutukset ilmenevät yleensä vasta kun yhteistyö on ollut käynnissä jo pitkään, tai vasta sen lopettamisen jälkeen.

Laatu (quality) toimii yläkäsitteenä, joka sisältää sekä tehokkuuden, tuloksellisuuden että vaikuttavuuden. Hyvä kehitysyhteistyötoiminta koostuu kaikista edellä mainituista komponenteista.

Suomi rahoittaa kehityssponsistuksia osana eurooppalaista yhteistyön verkostoa Euroopan kehityssrahaston ja Euroopan komission kautta. Pieni osa tästä tuesta voi palautua suomalaisille järjestöille ja niiden yhteistyökumppaneille komission myöntämänä tukena tai kehitysmaiden järjestöille delegaatioiden kautta.

Suomen kahdenvälisen maakohtaisen ja alueellisen yhteistyön osuus varsinaisesta kehitysyhteistyöstä on noin kolmasosa. Avunantajayhteisö koordinoi toimiaan Pariisin julistuksen ja Accran toimintaohjelman hengessä, mutta viime kädessä Suomi vastaa itsenäisesti kahdenvälisen avun päätöksenteosta ja seurannasta.

Ulkoasiainministeriön kautta rahoitetaan kansalaisjärjestöjen yksittäisiä kehitysyhteistyöhankkeita, kumppanuusjärjestöjen kehitysyhteistyöohjelmia, erityissäätiöiden kautta kehitysmaiden pienhankkeita, kansainvälisten kansalaisjärjestöjen (INGO) hankkeita sekä suomalaisten järjestöjen hankevalmistelumatkoja ja matkatukia kehitysmaiden edustajien osallistumiseksi kansainvälisiin konferensseihin. Kansalaisjärjestöjen tuella toteutetaan vuoden aikana lähes tuhatta projektia 96 maassa. Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavat kehitysyhteistyömäärärahat ovat 13 prosenttia varsinaisista kehitysyhteistyömäärärahoista ja noin neljäsosa kahdenvälisen kehitysyhteistyön määrärahoista (2009).

Edustustojen käytettävissä on paikallisen yhteistyön määräraha paikalliseen näkyvyyteen ja pienimuotoiseen, kohdistettuun kehitysyhteistyöhön. Paikallisen yhteistyön määrärahaa käytetään lähes 70 maassa.

Kehityspoliittisessa ohjelmassa taloudellisen toiminnan kehittyminen nähdään tärkeänä keinona köyhyyden vähentämisessä. Liikekumppanuusohjelma ja korkotuki ovat instrumentteja suomalaisen liike-elämän kehitysmailhin suuntautuvan toiminnan aktivoimiseksi. Liikekumppanuusohjelmaa on sovellettu yli 20 maassa ja korkotukea myönnetty lähes kymmeneen maahan.

1.5 Kansalaisyhteiskunnan kehitykseen vaikuttaminen

Kansalaisyhteiskunnan tila, rakenne, rooli ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnassa ovat pitkäaikaisten historiallisten tapahtumaketjujen tulosta. Aivan yhtä vähän kuin voimme puhua kehitysmaista tai esimerkiksi Afrikan valtioista yhtenäisenä ryhmänä, voimme arvioida niiden kansalaisyhteiskuntia yhdellä mittatikulla. Kehitysyhteistyössä tulee ymmärtää kunkin maan kansalaisyhteiskunnan erityislaatu.

Kansalaisyhteiskunta – tilana, jossa ihmiset keskustelevat, väittelevät, liittyvät yhteen ja vaikuttavat yhteiskuntaansa – on osa inhimillistä toimintaa. Nykyinen käsityksemme kansalaisyhteiskunnasta heijastaa modernin ja kehittyvän yhteiskunnan rakenteita. Kansainvälisesti hyväksytyt yhteiskunnalliset toimintatavat, erityisesti ihmisoikeuksien kunnioitus, demokratia ja hyvä hallinto, syrjimättömyyden ja tasa-arvon periaatteet, sananvapaus ja yhdistymisvapaus kuuluvat kaikille ihmisille.

Kansalaisyhteiskunnan kuvauksia yksittäisistä maista on laadittu kehityspoliittikan ja kehitysyhteistyön ohjauksen tarpeisiin. Monimuotoisen yhteiskunnallisen ilmiön vertailu kansainvälisesti on erittäin haasteellista. Valtiot, kansalaisyhteiskunnan toimijat ja tutkimuslaitokset ovat pyrkineet kehittämään erilaisia indikaattoreita ja arviointimenetelmiä kansalaisyhteiskuntien kehitystason mittaamiseksi. Kansalaisjärjestöjen kansainvälinen yhteistyöelin CIVICUS³ on kartoittanut maailmanlaajuisesti kansalaisyhteiskuntien tilaa. Käytössä on tiedonkeruujärjestelmä ja tiedoista koostettu indeksi – Civil Society Index, joka perustuu 78 indikaattorin avulla koottuun tietoon. Kartoitus on toteutettu lähes 50 maassa⁴.

³ CIVICUS: World Alliance for Citizen Participation. Lisätietoja www.civicus.org.

⁴ Kansalaisyhteiskuntien vertailua ja Civil Society Indexiä on käsitelty kahdessa julkaisussa, Heinrich, V. Finn (toim.), CIVICUS Global Survey of the State of Civil Society: Volume 1 ja Heinrich, V. Finn ja Lorenzo Fioramonti (toim.), Global Survey of the State of Civil Society, Volume 2 Comparative Perspectives.

Indikaattorit kuvaavat neljää ulottuvuutta:

- *kansalaisyhteiskunnan rakenne* (kansalaisten osallistuminen, moninaisuus, järjestäytymisen aste, keskinäinen yhteistyö, voimavarat)
- *toimintaympäristö* (poliittinen toimintaympäristö, perusoikeudet ja vapaudet, sosiokulttuurinen konteksti, laillisuus, valtio-kansalaisyhteiskunta-suhde, yksityinen sektori-kansalaisyhteiskunta-suhde)
- *arvot* (kansanvalta, läpinäkyvyys, suvaitsevaisuus, väkivallattomuus, sukupuolten tasa-arvo, köyhyyden poistaminen, ympäristön kestävyys)
- *vaikuttavuus* (julkiseen politiikkaan vaikuttaminen, valtion ja yksityisen sektorin vastuullisuus, yhteiskunnallisiin intresseihin vastaaminen, kansalaisten voimaannuttaminen, yhteisöllisten tarpeiden tyydyttäminen)

Kehitysyhteistyön kannalta lähestymistapa on tarkoituksenmukainen, koska kansalaisyhteiskuntaa ei tarkastella rakenteen, vaan tehtävien kautta. Kansalaisyhteiskunta on perhe-elämän, julkishallinnon ja markkinoiden ulkopuolinen areena, jossa ihmiset liittyvät yhteen edistääkseen yhteistä etuaan. Tässä mielessä olennaisinta ei ole millaisia muotoja kansalaisyhteiskunta saa, vaan miten se vastaa kansalaisten tarpeita.

Suomalaisten kansalaisjärjestöjen tulee kehittää omaa ammattitaitoaan ja arvioida omien kehitysyhteistyöhankkeidensa toimintaympäristöä, koko maata, kaupunkia tai kyläyhteisöä, kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta. Kun tavoitteena on vahvistaa paikallista kansalaisyhteiskuntaa, on tiedettävä, minkälaisia arvoja, mitä toimijoita, minkälainen toimintatila, mitä tiedollisia ja taloudellisia resursseja se sisältää ja miten niitä voidaan vahvistaa. Yhtä tärkeää on tiedostaa ja ymmärtää kohdemaan kansalaisyhteiskunnan ja julkishallinnon vuorovaikutussuhteen erityispiirteitä.

1.6 Poliittisen ohjauksen suuntauksia keskeisissä vertailumaissa

Suomi rakentaa kehityspolitiikkaansa ja kehitysyhteistyön menetelmiä kiinteässä yhteistyössä Pohjoismaiden ja laajemman avunantajien samanmielisen ryhmän⁵ kanssa. Näiden maiden kehityspoliittiset linjaukset ovat laajalti yhteneväisiä ja YK:n vuosittain asetettujen tavoitteiden mukaisia, mutta maiden välillä on myös selkeitä eroja painotuksissa ja rahoitusmalleissa.

Samanmielisten avunantajien ryhmän voidaan katsoa jakautuvan tietyiltä osin yhtäältä pohjoismaista ja toisaalta anglosaksista perinnettä noudattaviin. Merkittävimmät erot Pohjoismaiden ja erityisesti Alankomaiden, Irlannin, Iso-Britannian ja Kanadan välillä koskevat viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen välistä suhdetta. Pohjoismaisen perinteen mukaisesti järjestöt ja ministeriö tai kehitysyhteistyövirastot näkevät toisensa pääosin kumppaneina, jotka tekevät yhteistyötä verrattain konsensuaalisessa hengessä. Muissa samanmielisissä maissa rahoittajan ja tuensaajien välit ovat etäisemmät, ja rahoitus perustuu ensisijaisesti tuensaajan osoittamaan toiminnan tuloksellisuuteen.

Yhteistä kaikkien samanmielisten maiden rahoitusjärjestelmille on tuen jakautuminen pitkäaikaisiin ja ohjelmaperustaista ajattelua lähestyviin kumppanuussopimuksiin, pienten hankkeiden rahoitukseen ja kotimaan kansalaisten tietoisuutta lisäävien hankkeiden rahoitukseen. Yhteistä on myös suhteellisen laaja oikeus järjestöjen omaan vapaaseen valintaan ja aloitteellisuuteen (right of initiative).

Hallinnolliset käytännöt, missä päätökset hankkeiden rahoituksesta tehdään tai millaisiin eri rahoitusikkunoihin tuki jakautuu, sen sijaan vaihtelevat maiden kehitysyhteistyöhallinnon rakenteen mukaan.

Samanmielisillä mailla on yhdenmukaiset tavoitteet suhteessa kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntiin. Paikallisten kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen on keskeisenä edellytyksenä kaikkien maiden linjauksissa. Pääsääntöisesti tämä annetaan tuensaajajärjestöjen tehtäväksi. Ruotsi ja Tanska asettavat sen koko kehitysyhteistyötoimintansa, sekä julkisen että kansalaisjärjestöjen tavoitteeksi.

---

⁵ Ryhmään ovat pohjoismaiden lisäksi osallistuneet Alankomaat, Belgia, Irlanti, Iso-Britannia, Itävalta, Kanada ja Sveitsi.

2 Suomalaiselle kansalaisyhteiskunnalle kohdennettavan kehitysyhteistyötuen tarkoitus ja tavoite

2.1 Suomen painopisteet

Ulkoasiainministeriö korostaa suomalaisen kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen merkitystä ja roolia kumppanin maan kansalaisyhteiskunnan vahvistamisessa. Tämä on kaiken toiminnan perusta.

Kansalaisyhteiskunnan toimijat työskentelevät kehitysyhteistyössä moninaisella tehtäväkentällä. Ne toimivat kansalaisyhteiskunnan tukemiseksi ja vahvistamiseksi, tuottavat palveluita sekä osallistuvat vaikuttamistoimintaan. Toiminnan kentät eivät ole aina erillisiä vaan usein eri osa-alueet lomittuvat toisiaan tukeviksi kokonaisuuksiksi. Kehitysyhteistyötoiminta luo todellisen yhteyden suomalaisten ja kumppanin maan toimijoiden välille.

2.1.1 Tuki kohdemaan kansalaisyhteiskunnan kehitykselle

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja järjestöjen kehitysyhteistyön tavoitteena on elinvoimainen, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuva kansalaisyhteiskunta, jonka toiminta tukee ja edesauttaa kehitystavoitteiden saavuttamista ja ihmisten hyvinvoinnin lisääntymistä. Toimiva ja laaja-alainen kansalaisyhteiskunta tukee kansalaisten yhteiskunnallista osallistamista ja vahvistaa siten demokratian ja hyvän hallinnon kehittämisen edellytyksiä. Kansalaisyhteiskunnalla on keskeinen rooli valvoa julkisen vallan toimia esimerkiksi kehitysyhteistyövarojen käytön osalta.

Kansalaisyhteiskunnan toimintaa tukevan ympäristön luominen kehitysyhteistyön kohdemaissa on ulkoasiainministeriön ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden yhteinen tavoite. Kansalaisyhteiskunnan kehityksen tukeminen edellyttää sekä rakenteiden että toimijoiden vahvistamista. Ulkoasiainministeriö tukee kansalaisyhteiskunnan toimijoita suoraan paikallisen yhteistyön määrärahan kohdentamisen kautta. Suomi tulee kehityspolitiikassaan kiinnittämään enenevässä määrin huomiota paikallisen kansalaisyhteiskunnan rakenteiden kehitykseen kahdenvälistä kehitysyhteistyötä koskevissa neuvotteluissa yhteistyömaiden kanssa.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden omaehtoisuuden ja itsenäisyyden tukeminen on tärkeää kansalaisyhteiskunnan rakenteiden ja toimijoiden vahvistamiseksi. Monelle suomalaiselle kansalaisyhteiskunnan toimijalle ja järjestölle kehitysyhteistyön kohdemaan kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen on ollut jo pitkään johdonmukainen tavoite. Suomalaiset kansalaisyhteiskunnan toimijat ja järjestöt ovat tukeneet paikallisen kumppanijärjestön tai muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden voimaannuttamista ja toimintakyvyn vahvistamista esimerkiksi siirtämällä toimintansa hallinnollista painopistettä yhteistyömaihin.

2.1.2 Julkisten palvelujen tuottaminen

Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla voi olla palvelujen tarjonnassa merkittävä täydentävä rooli valtioiden kapasiteetin ollessa puutteellinen. Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja järjestöjen tarjoamat koulutus-, terveys-, sosiaali-, maaseudun kehittämis- ja muut palvelut ovat arvokas osa laajaa kokonaisuutta, jonka tarkoitus on tyydyttää ihmisarvoisen elämän perustarpeita kehitysmaissa. Kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat usein avainasemassa yllä mainituilla aloilla tehden yhteistyötä paikallisen, alueellisen ja valtiotason viranomaisten kanssa. Joissakin tilanteissa ja olosuhteissa kansalaisyhteiskunnan kautta kohdennettu tuki on myös tehokkain mahdollinen keino vähentää köyhyyttä ja saavuttaa haluttuja kehitystavoitteita.

Ulkoasiainministeriö jatkaa tukeaan suomalaisille kansalaisyhteiskunnan toimijoille ja järjestöille peruspalvelujen tarjoamiseksi kehitysmaissa. Tuen kohdentamisen osalta tullaan jatkossa kiinnittämään aikaisempaa enemmän huomiota paikalliseen omistajuuteen, erityisesti pyrkimykseen saattaa palvelujen tarjonta kestäväälle, kehitysavusta vähemmän riippumattomalle pohjalle. Lisäksi kiinnitetään huomiota valtion- ja paikallishallinnon järjestämisvelvollisuuden toteutumista koskevaan kehitykseen.

2.1.3 Vaikuttamistoiminta

Poliittisiin päätöksentekijöihin, hallintoon ja yleiseen mielipiteeseen kohdistuva vaikuttamistyö ja kansalaisten äänen kuuluville saattaminen on ollut osa monen kansalaisyhteiskunnan toimijan ja järjestön työtä. Toiminta on ollut usein tuloksellista aina lainsäädännön muutoksia myöten, mutta vastaavasti usein kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat törmänneet paikallisen lainsäädännön ja hallinnon asettamiin kansalais- ja järjestötoiminnan esteisiin. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tukeminen on erityisen tarpeellista autoritaarisissa valtioissa.

2.2 Suomalainen lisäarvo

Suomalaisen lisäarvon lähtökohtana on valtionavulla tuettujen hankkeiden korkea laatu. Kehitysyhteistyön välityksellä tarjotaan suomalaista kansalaisvaikuttamiseen ja yhteiskunnan moniarvoisuuteen liittyvää osaamista ja kokemusta paikallisiin tarpeisiin ja prioriteetteihin vastaten. Tähän liittyy olennaisena osana kansalaisyhteiskunnan ja julkisen hallinnon vuorovaikutuksen tärkeyden tiedostaminen, toiminnan ihmisoikeusperustaisuus, vastuullisuuden ja yhteisöllisyyden merkityksen korostaminen. Ihmisoikeuksien ja tasa-arvoisuuden kunnioittaminen ovat suomalaisen yhteiskunnan peruspilareita, jotka mahdollistavat eri sektorien kautta tapahtuvan kehityksen.

Suomalaisten työntekijöiden ja vapaaehtoisten osallistuminen kehitysyhteistyötoiminnan toteuttamiseen paikanpäällä luo todellisen yhteyden suomalaisten ja kumppanin edustaman maan kansalaisten välille. Paikalliset yhteydet eri tasoilla ja suomalaisen asiantuntijuuden hyödyntäminen vaikuttavat osaltaan suomalaisten antamaan tukeen kansalaisyhteiskunnan toimijoille ja yleisemmin kehitysyhteistyötä koskevaan kansalaismielipiteeseen.

Kehitysyhteistyön välityksellä on mahdollisuus tarjota suomalaista toimialaosaamista esimerkiksi opetus-, terveys-, maatalous- ja metsäalalla. Tieto- ja viestintäteknologian sovellutuksilla on mahdollista lisätä hankkeiden tehokkuutta ja tuloksellisuutta.

Tulevaisuudessa suomalaista lisäarvoa on mahdollista luoda erityisesti järjestöjen, yksityisen ja julkisen sektorin keskinäisen yhteistyön kehittämisen kautta. Parhaimmillaan kansalaisyhteiskunnan kumppanuudet julkisen hallinnon ja/tai yksityisen sektorin kanssa voivat tuoda kehitykseen uusia innovaatioita, hyvien käytäntöjen jakamista ja demokraattisen kansalaiskeskustelun kautta syntyneitä ratkaisuja, joihin yksikään toimija ei kykenisi yksinään. Ulkoasiainministeriö tulee yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa selvittämään ja antamaan suosituksia julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyön kehittämismahdollisuuksista. Myös median, tutkimuslaitosten, erilaisten yhteisöjen ja verkostojen erityisosaaminen tulee hyödyntää nykyistä tehokkaammin.

Kehitysyhteistyön pirstaloituminen sekä toimintojen päällekkäisyys edellyttävät toimijoiden välisen yhteistyön ja työnjaon kehittämistä. Samoihin temaattisiin kysymyksiin keskittyvien, toisiaan täydentävien ja yhteisistä arvoista ponnistavien suomalaisten kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskinäisen yhteistyön tiivistämisen ja erikoisosaamisen yhdistäminen vahvistaa suomalaista lisäarvoa. Ulkoasiainministeriö kannustaa kansalaisyhteiskunnan toimijoita entistä voimallisemmin yhteistyöhön kunnioittaen samalla niiden itsenäisyyttä ja toimintavapautta. Verkottuminen ja tiivis yhteistyö toimijoiden välillä myös kehitysyhteistyön kohteessa on toivottavaa.

2.3 Toiminta Suomessa

Kotimaisen kehitysviestinnän ja -kasvatuksen kentässä kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on aktiivinen rooli. Ulkoasiainministeriö pitää tärkeänä kotimaassa tehtävää toimintaa, joka edistää globaalia vastuuta, lisää kansalaisten tukea kehitysyhteistyölle ja edistää sen tunnettavuutta sekä vastaa omalta osaltaan kansalaisten oikeuteen saada tietoa kehitykseen ja kehitysmaihin liittyvistä teemoista.

Kansalaisyhteiskunnan toimijat pyrkivät edistämään Suomessa käytävää kehityspoliittista keskustelua ja lisäävät arvokkaalla tavalla ministeriön ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta. Kansallinen yhteistyö kehityspoliitikassa edellyttää avointa viestintää ja pitkäjänteistä kehityskasvatusta kotimaassa. Osana poikkihallinnollista globaalikasvatuksen kenttää ulkoasiainministeriön vastuualueina ovat kehityskysymykset, kehitysviestintä ja -kasvatus.

3 Kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen

3.1 Kansalaisyhteiskunnan toiminnan merkitys ja mahdollisuudet

Kansalaisyhteiskunnan tärkein yleinen tehtävä on pyrkiä voimaannuttamaan kansalaiset vaikuttamaan aktiivisesti julkisen päätöksenteon prosesseihin ja sitä kautta omaan elämäänsä.

Toimivan, vastuullisen ja moniarvoisen kansalaisyhteiskunnan merkitys kestäväen kehityksen tukijalkana tunnustetaan laajalti kansainvälisessä yhteisössä. Pohjoismaisessa, mutta myös laajemmassa avunantajien samanmielisessä ryhmässä kansalaisyhteiskunnan roolia on pidetty ensiarvoisen tärkeänä kehitystavoitteisiin pyrkimisessä, erityisesti äärimmäisen köyhyyden vähentämisessä.

Kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat avainasemassa pyrittäessä lisäämään tietoisuutta kansalaisoikeuksista ja – velvollisuuksista, heikoimmassa asemassa olevien ihmisryhmien äänen kuuluville saattamisessa, sosiaalisen pääoman kartuttamisessa, yhteiskunnallisessa osallistamisessa, poliittisten ja lainsäädännöllisten uudistusten liikkeelle panossa ja hyvän hallinnon kehittämisessä.

Kaiken toiminnan lähtökohtana tulee olla ihmisoikeusperustaisuus. Ihmisoikeusperustaisuudelle ei ole olemassa yksiselitteistä kansainvälistä määritelmää. Suomalaisen näkemyksen mukaan ihmisoikeusperustainen lähestymistapa korostaa ihmisten oikeutta vaikuttaa aktiivisesti kehitykseen, kaikkien osallistumismahdollisuutta, yleistä avoimuutta, syrjimättömyyttä sekä valtioiden vastuullisuutta ihmisoikeusnormien noudattamisen valvonnassa ja ihmisoikeuksien toteutumisessa.

Kansalaisyhteiskunnan oikeusperustainen vahvistaminen on paitsi itseisarvo, myös väline kestäväen kehityksen edellytysten parantamiseksi. Demokratia ja hyvä hallinto vaikuttavat muiden muassa maan taloudelliseen toimintaympäristöön ja kiinnostavuuteen investointikohteena.

Linjauksen alussa on määritelty kansalaisyhteiskunta laajana, monitahoisena ja monenlaisia toimijoita kattavana kokonaisuutena. Kansalaisyhteiskunta voi koota ja aktivoida paikallisia voimavaroja taloudellisen toimintaympäristön ja toimeliaisuuden kehittämiseen, ja siten edesauttaa kestävien kehitystavoitteiden saavuttamista. Suomalaisilla kehitysyhteistyötä harjoittavilla kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on laaja-alaista ja syvällistä erityisosaamista, jota voidaan hyödyntää kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan toimintakyvyn vahvistamisessa eri aloilla.

Ulkoasiainministeriön tavoitteena on yhteistyössä suomalaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa kehitysmaiden omaa potentiaalia hyödyntäen:

- vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimintakykyä
- lisätä kansalaisten osallistumista ja toimeliaisuutta
- tukea kansallista ja kansainvälistä vaikuttamista ja vuoropuhelua
- pyrkiä luomaan kansalaistoimintaa mahdollistavia olosuhteita

3.2 Kapasiteetin vahvistaminen kohdemaissa

Kapasiteetin vahvistamisen tarkoituksena on parantaa monipuolisesti kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden edellytyksiä kehittää toimintaansa ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin prosesseihin, erityisesti köyhyyden vähentämiseen ja kansalaisten tasa-arvoiseen osallistamiseen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Riittävä hallinnollinen, taloudellinen ja organisaatioiden johtamista koskeva osaamisen taso tarjoaa perustan, jonka päälle on mahdollista rakentaa toiminnan sisältöä. Toimintakyvyn vahvistamisen tulee tukea kumppanin toiminnan vakiinnuttamista ja saattamista kestäväälle pohjalle. Osana tätä toimintaa tulee pyrkiä kehittämään kumppanin itsenäisyyttä ja riippumattomuutta, mukaan luettuna varainhankinta.

Informaatio- ja viestintäteknologiaa eri tavoin hyödyntävät välineet, sosiaalinen media, keskusteluryhmät, blogit ja verkkosivustot ovat paitsi nopeudellaan myös laaja-alaisuudellaan ohittaneet perinteiset fyysiseen läsnäoloon perustuvat kansalaisyhteiskunnan toimintatavat. Kansalaisyhteiskunnan kehitysyhteistyössä sähköinen viestintä ja osallistuminen ovat toimineet pikemminkin täydentävinä kuin korvaavina toiminnan kanavina ja välineinä. Ulkoasiainministeriö kannustaa kansalaisyhteiskunnan toimijoita hyödyntämään tehokkaasti informaatio- ja viestintäteknologian sovellutuksia hanke- ja ohjelmatyön toteutuksessa sekä kumppaneiden kapasiteetin kehittämisessä.

Nyky aikaisten organisatoristen ja teknisten mahdollisuuksien soveltamisen lisäksi ulkoasiainministeriö näkee, että onnistuneen kehitysyhteistyötoiminnan edellytyksenä on kulttuurien, paikallisten toimintatapojen ja tiedon tuntemus sekä hyödyntäminen. Vertaistuen ja keskinäisoppimisen kautta tapahtuva osaamisen, taidon ja tiedon siirtäminen on olennaista kaikessa suomalaisen ja paikallisen toimijan välisessä yhteistyössä, myös toimijoiden toimintakyvyn vahvistamisessa.

Kansalaisyhteiskunnan maa- ja kulttuurisidonnaisuus asettaa suomalaisen ja kehitysmaan toimijan kumppanuudelle haasteita. Suomalaisten toimijoiden tulee sopeuttaa hankkeensa osaksi paikallista yhteiskunnallista toimintaympäristöä ja sen erityisvaatimuksia. Valtion tuen myöntämisen edellytyksenä on paikallisen omistajuuden ja kaikille avoimen osallistumisen vaatimusten huomioon ottaminen.

3.3 Toiminnan kehittämisen tarpeet

Suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat hankkeissaan ja ohjelmissaan tukeneet yhteiskunnan peruspalvelujen tuottamista kehitysmaiden kumppaneiden toiminnan kautta. Ulkoasiainministeriön kansalaisjärjestöille kohdentamasta kehitysyhteistyörahoituksesta lähes kolmasosalla on tuettu peruspalvelujen, kuten opetuksen ja terveydenhoidon järjestämistä. Kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen ja kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen suoraan tukeen järjestöt ovat käyttäneet noin neljäsosan saamastaan tuesta.

Järjestöjen kehitysyhteistyötoiminta kattaa kaikki luvussa 2.1 luetellut osa-alueet. Kansalaisyhteiskunnan ihmisoikeusperustainen vahvistaminen voi järjestöjen toiminnassa toteutua joko erillisinä hankkeina tai läpileikkaavasti kaikessa toiminnassa. Tämä linjaus ei edellytä radikaalia muutosta toiminnan rakenteissa eikä peruspalvelujen tarjoamisesta luopumista. Järjestöjä ja muita toimijoita kuitenkin kannustetaan arvioimaan toimintansa painotuksia ja harkitsemaan lisäpanostusta kumppanimaiden kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen.

Ulkoasiainministeriö tiivistää vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseksi ja toisiaan täydentävien toimintojen toteuttamiseksi. Suomalaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kokemuksen ja osaamisen hyödyntämistä tehostetaan myös julkisessa kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä.

4 Kansalaisyhteiskunnan merkitys kansainvälisen yhteisön asettamien tavoitteiden saavuttamisessa

4.1 Lähtökohta

Tärkeitä yhteistyötahoja kansalaisyhteiskuntaan liittyvän kehityspolitiikan kentällä ovat kohdemaiden lisäksi Pohjoismaat, muut samanmieliset maat, EU ja OECD. Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on kehityspolitiikan ja kehitysyhteisyyden kansainvälisissä prosesseissa aktiivinen rooli.

Pariisin julistus⁶ ja sitä täydentävä Accran toimintaohjelma⁷ luovat perustan avunantajien ja mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kehitysyhteistyön tuloksellisuuden parantamiseksi. Suomi on sitoutunut Pariisin julistuksen ja Accran toimintaohjelman periaatteisiin kehitysyhteistyön

⁶ Paris Declaration on Aid Effectiveness (2005).

⁷ Accra Agenda for Action (2008).

toimintatapojen kehittämiseksi. Ulkoasiainministeriö tehostaa yhteistyötään suomalaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa osana kansainvälisen yhteisön yhteistä tavoitteenasettelua.

4.2 Kehitysyhteistyön tuloksellisuus ja kansalaisyhteiskunta

Kansainvälisessä kehityspoliittisessa toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, erityisesti kehitysmaiden köyhyysongelman syveneminen, epätasaiset tulokset YK:n vuosituhatvotteen saavuttamisessa, uusien avunantajien⁸ merkityksen korostuminen ja globaalien kansalaisyhteiskunnan muotoutuminen ovat lisänneet painetta laaja-alaisen, myös ei-valtiolliset toimijat kattavan kansainvälisen yhteistyön tiivistämiseksi. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden valtionapu on yksi kehitysyhteistyön osa-alue, jossa avun antajat ja vastaanottajat ovat ponnistelleet keskinäisen koordinaation parantamiseksi.

Kansainvälinen yhteisö pyrkii jatkuvasti lisäämään kehitysyhteistyön tuloksellisuutta. Tämä tarkoittaa toimintatapojen kehittämistä siten, että ne tukevat paremmin kehitysyhteistyölle asetettujen kehitystavoitteiden saavuttamista. Suomenkin allekirjoittamassa Pariisin julistuksessa määriteltiin avun tuloksellisuuden lisäämisen kannalta viisi keskeistä periaatetta. Nämä olivat kansalaisyhteiskunnan osalta: 1) kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan ja hallinnon omistajuus, 2) avun sovittaminen yhteistyömaiden kehitysstrategioihin ja kansallisiin järjestelmiin 3) avunantajien toimintatapojen harmonisaatio, 4) tulosten järjestelmällinen arviointi ja 5) molemminpuolinen vastuuvollisuus. Pariisin julistus tarjoaa hyödyllisen kehikon avunantajahallitusten, kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja avun vastaanottajavaltioiden välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Pariisin julistuksen seuranta koskeneessa Accrassa järjestetyssä kokouksessa sovittiin toimintaohjelmasta, jonka tarkoitus on Pariisin julistuksen toiminnallistaminen. Accran toimintaohjelma vahvistaa sitoumuksen Pariisin julistuksen tavoitteisiin ja tarkentaa tavoitteita kansalaisjärjestöjen osalta. Näitä ovat 1) kansalaisjärjestöjen toiminnan ja valtiollisten ohjelmien koordinoinnin parantaminen, 2) kansalaisjärjestöjen tulosvastuullisuuden vahvistaminen ja 3) kansalaisjärjestöjen tiedotuksen parantaminen.

Accran toimintaohjelma kehottaa yhtäältä kansalaisjärjestöjä omaehtoisesti kehittämään toimintaansa tuloksellisempaan ja vastuullisempaan suuntaan ja toisaalta kansalaisjärjestöjä ja hallituksia tiivistämään keskinäistä yhteistyötään.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rooli ja merkitys ovat nousseet voimakkaasti esiin erityisesti kehityspoliitiikan horisontaalista politiikkajohdonmukaisuutta, avun pirstaloitumista sekä humanitaarisen avun, jälleenrakentamisen ja kehitysyhteistyön yhteensovittamista koskevassa keskustelussa. Keskustelussa on painottunut yhtäältä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden omaehtoisesta ja itsenäisestä asemasta kunnioittaminen ja toisaalta näiden potentiaalinen tehokkaampi hyödyntäminen osana kehitysyhteistyön kokonaisuutta.

Suomalaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja näiden paikallisten kumppaneiden toiminnan tulee kytkeytyä kansainvälisen avunantajayhteisön toimintaan.

Ulkoasiainministeriö kannustaa ja tukee järjestöjä jatkamaan omaehtoisia prosesseja, kuten Open Forum for CSO Development Effectiveness⁹, avun tuloksellisuuden parantamiseksi.

---

⁸ Valtioiden osalta erityisesti Kiina ja ei-valtiollisten toimijoiden osalta erilaiset säätiöt ja rahastot.

⁹ Kansalaisyhteiskunnan toimijat etsivät yhteisiä periaatteita oman kehitysyhteistyönsä tuloksellisuuden parantamiseen Open Forum for CSO Development Effectiveness -prosessissa.

4.3 Suomen toimet kehitysyhteistyön tuloksellisuuden vahvistamiseksi kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta

Suomi tukee voimakkaasti kansalaisyhteiskunnan toimijoihin liittyvää avunantajien välistä yhteistyötä. Suomi osallistuu aktiivisesti toiminnan koordinaation ja harmonisaation kehittämiseen, erityisesti pohjoismaisen yhteistyön, samanmielisten avunantajamaiden sekä EU- ja OECD-yhteistyön piirissä.

Suomi kannustaa YK-järjestöjä sekä Maailmanpankkia ja alueellisia kehityspankkeja panostamaan aikaisempaa enemmän ja laaja-alaisemmin kansalaisyhteiskunnan kehittämiseen ja yhteistyöhön sen toimijoiden kanssa. Suomi pitää myönteisenä, että YK-järjestöt kehittävät yhteistyötään kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa strategisempaan suuntaan ja siirtävät painopistettä palvelujen alihankinnasta kansalaisyhteiskunnan toimijoiden vaikuttamistyön kapasiteetin vahvistamiseen. Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on keskeinen rooli paitsi YK:n vuosittain asetettuihin pyrkimisiin myös YK:n toiminnan ja sopimusjärjestelmän kehittämisessä.

Avunantajahallitukset ja kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat järjestyneet yhdessä ja erikseen Accran toimintaohjelman toteuttamiseksi. Suomi osallistuu tiiviisti sekä avunantajahallitusten keskinäiseen Accran toimintaohjelman toimeenpanoa koskevaan yhteistyöhön että kansainväliseen avunantajahallitusten, vastaanottajien ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden (multistakeholder) väliseen vuoropuheluun. Suomi tukee osallistumisen ja rahoituksen välityksellä Accran toimeenpanon kannalta keskeisiä globaaleja kansalaisyhteiskunnan yhteistyöhankkeita. Prosessin piirissä kansalaisyhteiskunnan toimijat pyrkivät määrittelemään oman toimintansa tuloksellisuuden perusperiaatteet ja suuntaviivat sekä kehittämään työkaluja ja seurannan indikaattoreita kansalaistoiminnan mahdollistavien olosuhteiden vahvistamiseksi.

Accran toimintaohjelma asettaa avunantajahallituksille velvoitteita edesauttaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden mahdollisuuksia koordinoita keskinäistä toimintaansa ja vähentää tähän liittyvää hallinnollista taakkaa. Kyseisen veloitteen täyttäminen edellyttää niistä alueista sopimista, joissa on mahdollista harmonisoida kansalaisyhteiskunnan toimijoille kohdennettavan avun ehtoja ja vaatimuksia. Kansalaisyhteiskunnan monimuotoisuuden turvaamiseksi Suomi ei pidä tarkoituksenmukaisena pyrkiä harmonisoimaan tuensaajien valintaa, yhteistyön sisältöä, temaattisia tai maantieteellisiä painopisteitä.

Suomi tulee jatkamaan muiden avunantajien kanssa keskusteluja siitä, miten kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntia voidaan tukea nykyistä tehokkaammin. Kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan toimijoille kohdennettava suora toimintatuki on kansainvälisten selvitysten¹⁰ mukaan jonkin verran lisääntynyt viime vuosina lähinnä avunantajamaiden yhteisrahoituksen kautta. Suomi katsoo, että suoran toimintatuen mahdollisia myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia tulee selvittää kokonaisvaltaisesti ja perusteellisesti.

Avun eri muotojen kehittämistä koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä Suomi tulee jatkossakin kiinnittämään huomiota tarpeeseen säilyttää suomalaisen ja kehitysmaan kansalaisyhteiskuntien toimijoiden suora yhteys ja näiden tuottama lisäarvo. Avun ehtojen ja muotojen harmonisaatio ei ole itseisarvo sinänsä, vaan sen tulee tukea avun tuloksellisuuden parantamista. Kansainvälisen yhteistyön tiivistäminen tulee tapahtua kiinteässä vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.

Suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat pitkäjänteisesti kehittäneet toimintansa tuloksellisuutta. Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja ulkoministeriön välinen kehitysyhteistyön toimintatapoihin liittyvä tiivis vuorovaikutus tarjoaa hyvät edellytykset vaikuttaa yhdessä kansainvälisen keskustelun sisältöön ja konkreettisten tavoitteiden asettamiseen.

---

¹⁰ Reforming Government Funding of Development NGOs (2009); Civil Society Policy and Practices in Donor Agencies (2010).

4.4 Kehitysviestintää ja -kasvatusta koskeva kansainvälinen yhteistyö

Suomi osallistuu tuloksellisuusprosessin lisäksi kansalaisyhteiskuntien näkökulmasta kehityspolitiikkaan liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön. Osana kehityspolitiikan kokonaisuutta Suomi pitää tärkeänä osallistumista erilaisiin verkostoihin ja prosesseihin myös globaali- ja kehityskasvatuksen sekä kehitysviestinnän kentällä. Pohjan kansainväliselle keskustelulle antavat mm. Maastrichtin globaalikasvatuksen julistus¹¹, Kehityspolitiikkaa koskeva eurooppalainen konsensus: Kansainvälisyyskasvatus ja tietoisuuden lisääminen¹², YK, muut kansainväliset verkostot, sitoumukset ja konferenssit. Ulkoasiainministeriö pitää tärkeänä kansainvälisiin sitoumuksiin vastaamista.

Valtiollisten toimijoiden välisen sekä valtiollisten toimijoiden ja järjestöjen välisen yhteistyön lisäksi kansalaisyhteiskunnan edustajat toimivat aktiivisesti kansainvälisellä tasolla erilaisissa yhteistyöelimissä ja prosesseissa vahvistaen yhteistyötään ja verkostojaan muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden suuntaan. Ulkoasiainministeriö kannustaa kansalaisyhteiskunnan toimijoita jatkamaan ja vahvistamaan kansainvälistä toimintaa ja yhteyksien luomista.

5 Valtionavun myöntämisen peruseriaatteet

5.1 Lailliset perusteet

Kansalaisyhteiskunnalle suunnattua kehitysyhteistyötukea voivat saada Suomessa rekisterissä olevat, oikeustoimikelpoiset ja voittoa tavoittelemattomat yhdistykset tai säätiöt (jatkossa tuen saajiin, yhdistykseen ja säätiöihin, viitataan tässä luvussa sanalla järjestö(t)). Tukea saavalla järjestöllä on oltava riittävästi asiantuntemusta hanke- ja ohjelmatoiminnan toteuttamiseen ja hallintaan.

Valtionavustusten myöntämistä ohjaa valtionavustuslaki ja sen edellyttämät periaatteet. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön vaikuttavat lisäksi mm. kirjanpitolaki, kirjanpitoasetus, laki julkisista hankinnoista, yhdistyslaki, säätiölaki sekä hallintolaki. Järjestöjen tulee tuntea myös muu niiden toimintaan vaikuttava lainsäädäntö.

Ulkoasiainministeriö säilyttää järjestöille asetetut erityiset vaatimukset ennallaan. Tukea hakevan järjestön on oltava hakuhetkellä rekisteröityneenä yhdistysrekisterissä vähintään kaksi vuotta. Järjestöllä tulee olla vähintään 30 jäsentä tai järjestöllä on oltava muulla tavoin osoitettu kyky hoitaa kehitysyhteistyöhanketta.

Järjestön on oltava rekisteröityneenä yksi vuosi hakiessaan hankevalmistelumatkatukea.

5.2 Kehityspoliittiset perusteet

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö on olennainen ja erottamaton osa Suomen kehityspolitiikkaa ja lakien noudattamisen ohella järjestöjen tulee kehitysyhteistyötoiminnassaan huomioida valtioneuvoston **kehityspoliittinen ohjelma ja toimialakohtaiset linjaukset**. Kaikessa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön toteutuksessa tulee huomioida Suomen edistämät kehityspolitiikan **läpileikkaavat teemat ja ilmastokestävyys**. Suomen kehityspolitiikkaa ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä ohjaa sitoutuminen YK:n vuosituhattulistuksen päämääriin ja arvoihin. Kehitysyhteistyössään Suomi noudattaa myös muita YK:ssa ja EU:ssa yhteisesti hyväksytyjä tavoitteita ja toimintalinjoja.

Kansalaisjärjestöjen tulee suunnitellessaan ja toteuttaessaan hankkeita ottaa huomioon kohdemaiden **omat köyhydenvähentämissuunnitelmat ja toimialapolitiikkalinjaukset**.

Järjestöjen toteuttama kehitysyhteistyö täydentää ja tukee julkista kahdenvälistä, monenkeskistä ja EU:n kehitysyhteistyötä. Kansalaisjärjestöjen erityinen lisäarvo ja täydentävyys suhteessa Suomen muuhun kahdenväliseen kehitysyhteistyöhön ovat niiden suorat kontaktit ruohonjuuritasolle ja sellaisille

¹¹ Maastricht Global Education Declaration (2002).

¹² Kehityspolitiikkaa koskeva eurooppalainen konsensus: kansainvälisyyskasvatus ja tietoisuuden lisääminen (2007).

alueille sekä ihmisryhmien pariin, joita julkisen sektorin kehitysyhteistyön kautta ei tavoiteta. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tuki julkisen kehitysyhteistyön keinovalikoimalle on merkittävää myös konfliktien ja luonnonkatastrofien ennaltaehkäisyssä, katastrofivalmiuden kohottamisessa, konflikteista elpymisessä ja jälleenrakentamisessa.

Järjestöt voivat toteuttaa hankkeitaan valitsemallaan sektorilla maissa, jotka on mainittu OECD:n kehitysapukomitean ODA-kelpoisten maiden listalla. Ulkoasiainministeriö kannustaa järjestöjä toteuttamaan hankkeita erityisesti vähiten kehittyneissä maissa (Least Developed Countries). Keskinäisen tuen, yhteensopivuuden ja täydentävyyden vahvistamiseksi julkisen kehityspolitiikan kanssa ulkoasiainministeriö toivoo, että suomalaisten järjestöjen hankkeet kohdistuisivat nykyistä enemmän Suomen kehityspolitiikan temaattisiin sekä alueellisen ja maatason painopisteisiin. Ulkoasiainministeriö kehittää keinoja, joiden avulla voidaan kannustaa järjestöjä kohdentamaan hankkeitansa sektoreille ja kohdemaihin, joita Suomi ja kansainvälinen yhteisö priorisoi.

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tulee noudattaa omalta osaltaan kehityspoliittista johdonmukaisuutta kehityspoliittiseen ohjelmaan ja toimialapolitiikkalinjauksiin perustuen. Johdonmukaisuudella tarkoitetaan työskentelyä sen varmistamiseksi, että kehitysmaihin vaikuttavat eri politiikka-alat tukevat kehitystavoitteita. Ulkoasiainministeriö seuraa kehityspolitiikan johdonmukaisuuden toteutumista järjestöjen hankkeissa.

5.3 Kehitysyhteistyötoiminnan laatu, tuloksellisuus ja vaikuttavuus peruseriaatteina

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminnan tulee olla laadukasta ja tehokasta kohdistuivatpa toteutettavat toimet sitten palvelujen tuotantoon, kapasiteetin vahvistamiseen tai vaikuttamistyöhön. Kaikkien tukimuotojen myöntämisen edellytyksenä on järjestön hyvä maine, luotettavuus sekä kehitysyhteistyötoiminnan laatu, tuloksellisuus, vaikuttavuus ja kestävyys. Varojen käytön tulee olla tehokasta ja tarkoituksenmukaista. Toimintojen tulee olla kestäviä ja tukea kapasiteetin vahvistamista ja niiden jatkuvuus tulee turvata myös ulkopuolisen rahoituksen päättymisen jälkeen.

Hanke- ja ohjelmatuen osalta suomalaisella toimijalla tulee olla paikallinen kumppani, jonka aloitteesta ja lähtökohdista toimintaa toteutetaan. Järjestön yhdessä paikallisine kumppaneineen tulee olla sitoutunut pitkäjänteiseen ja kestävään kehittämistoimintaan.

Kehitysyhteistyötoiminnan aloittamista edeltää hanketoimintojen identifiointi ja yhteinen suunnitteluprosessi. Hankeidean on tultava paikallisista lähtökohdista, mutta suunnittelutyötä kumppanit tekevät yhdessä. Suomalainen lisäarvo hanke- ja ohjelmatoiminnassa on nähtävissä toimijoiden välisessä yhteistyössä. Suunnittelun, toteutuksen ja seurannan apuna järjestöt voivat käyttää erilaisia prosesseja helpottavia työkaluja, kuten loogista viitekehystä. Yhteisen työskentelyn välityksellä kumppanit oppivat tuntemaan toisiaan entistä paremmin ja onnistuneen kehitysyhteistyötoiminnan toteuttamisedellytykset parantuvat. Vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen ja asioihin reagoiminen helpottuu. Eri osapuolten vastuiden ja velvollisuuksien selkeä määrittely on tärkeää ja ne tulee huomioida kirjallisessa yhteistyösopimuksessa. Vaikka vastuu toimintojen toteuttamisesta ja omistajuus on paikallisella kumppanilla, suomalainen järjestö toimii aktiivisesti hanketoimintojen toteuttamisen tukena ja edistää omalta osaltaan vahvan vuoropuhelun syntymistä. Onnistuneessa kehitysyhteistyöhankkeessa ja -toiminnassa molemmat osapuolet oppivat toisiltaan. Suomalaisen järjestön on toimittava siten, että se ei synnytä kumppanilleen apuriippuvuutta ja se osaa ja voi irrottautua toimintojen tukemisesta kun tavoitteet on saavutettu ja niiden kestävyys on turvattu.

Ulkoasiainministeriön tuen saanut järjestö on täysimääräisesti vastuussa myönnetyn tuen oikeasta, suunnitelman ja budjetin mukaisesta käytöstä. Mahdollisista muutoksista on ilmoitettava ministeriöön.

Omarahoitusosuutta edellytetään aina ja sen suuruus määritellään jokaisen tukimuodon kohdalla erikseen sitä koskevassa ohjeistossa. Valtionavustuslain mukaan tuki ei saa kokonaisuudessaan kattaa tuettavaa toimintaa.

5.4 Tukimuodot

5.4.1 Hanketuki ja ohjelmatuki

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötuki jakautuu pienten ja keskisuurten järjestöjen hanketukeen ja kumppanuusjärjestöjen ohjelmatukeen myös jatkossa. Tukimuodot mahdollistavat järjestöjen hanke- ja ohjelmatoiminnan kehityksessa. Tukimuotojen välityksellä kansalaisille tarjoutuu järjestöjen kautta mahdollisuus tukea kehitysmaiden kumppaneita, luoda verkostoja etelän ja pohjoisen ihmisten ja organisaatioiden välille ja toimia yhteistyössä.

Määrärahojen kohdentumista kumppanijärjestöjen ohjelmatukeen ja pienten ja keskisuurten järjestöjen hanketukeen tullaan tarkastelemaan ennen kaikkea toteutuneen toiminnan ja tulevan työn suunnitelmien laatuun perustuen. Määrärahojen kohdentumisessa tullaan kiinnittämään huomiota pienten ja keskisuurten järjestöjen toimintamahdollisuuksien turvaamiseen.

Kumppanuusjärjestöksi hakemisen mahdollisuudesta ilmoitetaan Helsingin Sanomissa, Hufvudstadsbladetissa, ulkoasiainministeriön verkkosivuilla sekä Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan välityksellä.

Hanketuen haku on mahdollista kerran vuodessa maaliskuu – toukokuussa.

5.4.2 Erytysäätiöt

Ulkoasiainministeriö jatkaa edelleen kehitysmaiden paikallisten järjestöjen toiminnan tukemista kolmen erityisäätiön kautta. Äätiöt ovat Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeusäätiö Kios, Abilis ja Siemenpuu, jotka toimivat kehityspoliittisesti tärkeillä sektoreilla vammais-, ympäristö- ja ihmisoikeusasioiden parissa.

5.4.3 Viestintä- ja kehityskasvatustuki

Järjestöt tekevät merkittävää työtä kehityskysymysten, kehitysyhteistyön ja -maiden tunnetuksi tekemisessä ja kehitysyhteistyön kannatuspohjan laajentamiseksi Suomessa. Kansalaisilla on oikeus tietää globaaleista kehityskysymyksistä ja järjestöjen tekemä työ on tähän yksi vaikuttava väline. Pienillä ja keskisuurilla järjestöillä on vuosittain kesä – elokuussa mahdollisuus hakea ulkoasiainministeriöstä viestintä- ja kehityskasvatustukea Suomessa tapahtuvaan tiedotustoimintaan, joka koskee kehitys- ja oikeudenmukaisuuskysymyksiä sekä muita globaalikasvatuksen osa-alueita silloin kun ne koskevat kehitysmaita tai niihin sisältyvä selvä kehityspoliittinen ulottuvuus.

Yksittäistä hankkeista tiedottaminen Suomessa sisältyy hankkeiden budjetteihin ja maksimissaan viisi prosenttia kokonaiskustannuksista voidaan käyttää tähän tarkoitukseen.

Ulkoasiainministeriön kumppanuusjärjestöille myöntämä ohjelmatuki sisältää kehitysviestinnän komponentin, joka koostuu ohjelmasta tiedottamisesta sekä kehitysviestinnästä ja -kasvatuksesta. Ohjelmasta tiedottamisen kulut Suomessa voivat olla korkeintaan viisi prosenttia koko ohjelman valtionavulla katetuista kuluista.

5.4.4 Konferenssimatkatuki ja hankevalmistelumatkatuki

Ulkoasiainministeriö jatkaa konferenssimatka- ja hankevalmistelumatkatuen myöntämistä järjestöille.

Hankevalmistelumatkatuen tarkoitus on mahdollistaa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön toteutumista. Tukimuodon avulla pyritään parantamaan hankkeiden laatua, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Hankevalmistelumatkatuki on tarkoitettu hankesuunnitelman viimeistelyyn ja sen toimeenpanemisen mahdollisuuksien arvioimiseen.

Konferenssituen osalta ulkoasiainministeriö voi myöntää suomalaisille järjestöille tukea kehitysmaiden edustajien (ja kehitysmaita edustavien kansainvälisten/alueellisten järjestöjen edustajien) kansainvälisiin konferensseihin osallistumisesta aiheutuneisiin matka-kustannuksiin.

5.4.5 Euroopan komission rahoitusinstrumentit

Järjestöt voivat hakea tukea kehitys- ja viestintähankkeilleen myös Euroopan unionin kautta. Ulkoasiainministeriö tukee suomalaisten kansalaisjärjestöjen EU-rahoitusta saaneita hankkeita. Euroopan komissiolta kehitysyhteistyö- ja globaalikasvatushankkeisiin tukea saaneet järjestöt voivat hakea ulkoasiainministeriöltä lisätukea hankkeen kokonaiskustannusten kattamiseksi.

5.4.6 Kansainväliset kansalaisjärjestöt (INGO)

Ulkoasiainministeriö tukee kehitysyhteistyövaroin kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä (INGO), jotka ovat hallituksiin nähden poliittisesti ja hallinnollisesti riippumattomia sekä voittoa tuottamattomia järjestöjä. Ne tekevät vaikuttamis-, kampanja- ja asiantuntijatyötä sekä tuottavat palveluita kehitysmaissa yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

6 Kattojärjestöjen rooli

Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa on keskeisessä asemassa suomalaisen kehitysyhteistyötä tekevän kansalaisyhteiskunnan toiminnan kehittämässä. Kepalle myönnettävän valtionavun päätarkoitus oli edellisessä linjauksessa ja on edelleen edistää kansalaisyhteiskunnan kehitysyhteistyön toimijoiden ja muun kehityspoliittisen toiminnan laatua, tuloksellisuutta, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja luotettavuutta.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Kepaa kannustetaan edelleen kehittämään toimintaansa kansalaisjärjestöjen yhteistyöelimenä ja kohdentamaan riittävästi resursseja koulutus-, neuvonta- ja tukipalveluihin. Kepan toivotaan erityisesti kiinnittävän huomiota koulutuksen sekä neuvonnan kysynnän ja tarjonnan väliseen suhteeseen huomioiden paitsi kansalaisjärjestöjen erilaiset tarpeet myös muuttuva kehityspoliittinen toimintaympäristö. Kepan tulee pystyä vastaamaan niin uusien kuin vanhojen, pienten kuin suurten toimijoiden kehittämistarpeisiin. Tältä osin viitataan linjauksen alun määritelmään kansalaisyhteiskunnan toimijoista ja kansalaisyhteiskunnan merkitykseen köyhyyden vähentämisessä.

Ulkoasiainministeriö tulee jatkamaan tiivistä vuoropuhelua ja yhteistyötä Kepan kanssa. Ministeriön tavoitteena on vahvistaa keskinäisen toiminnan täydentävyyttä ja yhteensopivuutta ottaen huomioon Kepan itsenäinen asema kansalaisyhteiskuntaa laaja-alaisesti edustavana kattojärjestönä. Toimintansa kehittämässä Kepaa kannustetaan ottamaan huomioon ulkoasiainministeriön kanssa käydyn vuoropuhelun tulokset. Kepan aktiivinen osallistuminen EU- ja globaalitason kansalaisyhteiskunnan vahvistamista koskevaan prosessiin tarjoaa hyvät lähtökohdat järjestöjen, kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja ulkoasiainministeriön yhteistyölle kansainväliseen keskusteluun vaikuttamisessa.

Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry on kehittänyt toimintaansa kansalaisjärjestöjen tarpeisiin perustuen. Kehyksen koulutus- ja neuvontapalvelut ovat kysytyjä ja niiden laatua arvostetaan. Myös Kehyksen aktiivinen rooli EU:n kehitysyhteistyön ja – politiikan kehittämisen keskusteluttajana tukee ulkoasiainministeriön toimintaa. EU-tasolla laadittujen kannanottojen lisäksi ministeriö pitäisi hyödyllisenä Kehyksen entistä aktiivisempaa ja itsenäisempää roolia Suomen kantojen muodostamiseen liittyvissä prosesseissa. Ministeriö tulee jatkamaan Kehyksen tukemista.

Ulkoasiainministeriö rohkaisee Kepaa ja Kehystä keskinäistä toimintaansa koordinoitujen toimimaan linkkinä ja foorumina suomalaisille kansalaisyhteiskunnan toimijoille näiden osallistamiseksi keskeisiin kansainvälisen yhteistyön prosesseihin. Molempia kattojärjestöjä kannustetaan jatkamaan kehityspoliittisen keskustelun aktivoimista. Kattojärjestöjä kannustetaan kuitenkin kirkastamaan roolejaan, selkiyttämään työnjakoaan ja välttämään päällekkäisiä toimintoja.

Valtioneuvosto teki 2007 periaatepäätöksen kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten edistämisestä kattaen myös kehitysyhteistyön. Käytännön seurantatyö annettiin Kansalaisyhteiskuntapoliittiselle neuvottelukunnalle. Helmikuussa 2010 valtioneuvosto asetti selvityshenkilöparin vahvistamaan järjestöjen taloudellisia toimintaedellytyksiä. Selvitystyö tulee kattamaan mm. valtionapuun liittyvän

neuvonta- ja tukipalvelujen vahvistamisen tarpeen, kattojärjestöjen tarjoamien palvelujen kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen sekä laadun ja kehittämistarpeet. Ulkoasiainministeriö osallistuu selvitystyön ohjausryhmään ja selvitystyön suosituksia tullaan soveltamaan kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kehitysyhteistyöhön soveltuvien osin.

7 Hallinnon ja vuorovaikutuksen tehostaminen

7.1 Ulkoasiainministeriön ja järjestöjen välisen yhteistyön kehittäminen

Ulkoasiainministeriö on panostanut toimintansa kehittämiseen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden valtionapuviranomaisena ja yhteistyökumppanina. Kehittämistyö on ollut sekä omaehtoista kehityspoliittiseen ohjelmaan perustuvaa että kansalaisyhteiskunnan tarpeita ja toiveita huomioon ottavaa. Yhteistyön kehittämiseen ovat keskeisesti vaikuttaneet muutokset kansainvälisessä toimintaympäristössä.

Kollektiivisen yhteistyön vakiintuneita muotoja, erityisesti kansalaisjärjestöseminaareja ja kumppanuusfoorumia tullaan edelleen kehittämään kansalaisyhteiskunnan toimijoilta saatuun palautteeseen ja havaittuun kysyntään perustuen. Kansalaisyhteiskunnan edustajia ja muita toimijoita kokoavia, tarkemmin kohdennettuja temaattisia tai muihin aiheisiin keskittyvien työpajojen järjestämistä tullaan jatkamaan. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välinen sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja hallinnon välinen keskinäisoppiminen tulee jatkossakin olemaan keskeisin yhteistyön muoto.

Ulkoasiainministeriö luo käytännön edellytyksiä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja järjestöjen väliselle vertaistukitoiminnalle. Tässä työssä tullaan kiinnittämään huomiota erityisesti hyvien käytäntöjen ja menettelytapojen edistämiseen. Ministeriö tukee suomalaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskinäisen yhteistyön tiivistämistä ja erikoisosaamisen yhdistämistä. Tähän liittyen ministeriö pyrkii yhdessä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa luomaan käytännön yhteistyötoimintaa tukevia keinoja ja toimintatapoja.

Myös yksittäisten järjestöjen, muiden toimijoiden ja vastaavien virkamiesten vuoropuhelun ja yhteistyön kehittämistä jatketaan suunnitelmallisesti. Keskeinen toimintaa ohjaava periaate on pyrkiä kehittämään järjestöjen toiminnan hallinnollista ja sisällöllistä laatua kehitystavoitteiden saavuttamiseksi. Tässä yhteydessä jatketaan johdonmukaista panostamista kehitysyhteistyön laadun, tehokkuuden, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoita kannustetaan tiivistämään tarkoituksenmukaista yhteistyötä ministeriön eri alueyksiköiden sekä ulkomaan edustustojen kanssa. Vastaavasti ministeriö kiinnittää edustustojen huomiota yhteistyömahdollisuuksien kehittämiseen suomalaisten kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Useat kansalaisjärjestöt toimivat alueilla, joilla turvallisuustilanne on epävaka. Hauraissa valtioissa työskentely edellyttää hyvää toimintaympäristön ja paikallisten kumppanien tuntemista sekä riskien tiedostamista. Näissä maissa toimivia kansalaisjärjestöjä kehoitetaan seuraamaan säännöllisesti ulkoasiainministeriön matkustustiedotetta sekä pitämään yllä keskusteluyhteyttä kyseisistä maista vastaaviin virkamiehiin ja edustustoihin.

Kehitysyhteistyön kansalaisyhteiskunnan toimijat ja ulkoasiainministeriö työskentelevät yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistyön kehittämismahdollisuuksia arvioitaessa tullaan kiinnittämään huomiota kansalaisyhteiskunnan toimijoiden mahdolliseen rooliin kahdenvälisen julkisen kehitysyhteistyön toteuttajina innovatiivisten toimintamallien pilotoinnissa ja kehittämisessä.

Ulkoasiainministeriön ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyön tulee perustua avoimeen ja mahdollisimman välittömään vuorovaikutukseen. On yhteisen edun mukaista saada suomalaisen kansalaisyhteiskunnan ääni kuuluviin mahdollisimman kattavalla tavalla kehityspolitiikkaa koskevassa keskustelussa. Ministeriö pyrkii tarjoamaan kansalaisyhteiskunnan toimijoille edellytyksiä vaikuttamiselle ja kantojen ilmaisemiselle keskeisten prosessien eri vaiheissa. Toiminnan muotoja ovat erityisesti kuulemis- ja keskustelutilaisuudet ja sähköisen viestinnän sovellutukset.

7.2 Ulkoasiainministeriön ja järjestöjen yhteistyön tiivistäminen kansainvälisillä yhteistyöfoorumeilla

Kansainvälisen yhteistyön tiivistyminen valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden välillä, erityisesti kehitysyhteistyön toimintatapojen kehittämiseksi tuloksellisempaan suuntaan, edellyttää vuoropuhelua suomalaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja ulkoasiainministeriön välillä. Tiivistä yhteydenpitoa ja tiedonvaihtoa ulkoasiainministeriön ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, erityisesti Kepan ja Kehyksen kanssa tullaan jatkamaan ja edelleen kehittämään.

Suomalaisten kansalaisjärjestöjen panostus toimintansa tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja laadun kehittämiseksi, yleinen kiinnostus ja valmius kansainvälisen yhteistyön ja työnjaon kehittämiseksi sekä järjestöjen ja hallinnon kiinteää yhteyttä painottava lähestymistapa luovat erinomaiset edellytykset yhteistyölle. Yhteistyön perusta tarjoaa hyvät mahdollisuudet vaikuttaa yhdessä kansainväliseen keskusteluun ja avunantajamaiden keskinäiseen yhteistyöhön.

7.3 Hallinnoinnin tehostaminen

Kehitysyhteistyömäärärahojen käytön tulee olla kustannustehokasta ja läpinäkyvää kaikessa kehitysyhteistyötoiminnassa. Myös määrärahojen käytön kansainvälisen vertailun on oltava mahdollista rahoitustapojen erilaisuudesta huolimatta. Siksi ulkoasiainministeriössä tiedon tarve on monipuolistunut ja täsmällisyysvaatimukset nousseet.

Toinen hallinnoinnin tehostamista edellyttävä tekijä on valtion tuottavuusohjelma. Tiedon käsittelyssä ja hallinnassa on yhä enemmän siirryttävä sähköiseen käsittelyyn. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön hankkeiden hallinnoinnissa tämä tarkoittaa, että lähivuosina hakemukset ja raportit toimitetaan ministeriöön sähköisesti.

Pienten hankkeiden haku- ja raportointiprosessin keventämiseen ulkoasiainministeriö tulee kiinnittämään huomiota erityisesti hanketuen ohjeiston uusimisen yhteydessä

Kehitysyhteistyön avoimuuden ja julkisuuden sekä yleisen kiinnostavuuden lisäämiseksi halukkailla tulee olla mahdollisuus saada tietoa vaivattomasti kaikesta Suomen kehitysyhteistyömäärärahoihin tuetusta toiminnasta.